

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΡΓΑΡΗΣ

I.

Φεῦ! εὐχὴν νῦχθήθημεν καὶ δὲν ἐ-
πραγματοποιήθη. Εὐχὴν ἀνεπέμψαμεν
τῷ Ὑψίστῳ καὶ δὲν εἰσηκούσθημεν.
Ἦτο ἀργά. Ὁ Σπυρίδων Μάργαρης
ἦτο ἤδη πεφονευμένος ὅτε ἀνεπέμπο-
μεν τῇ εὐχὴν ἐκείνην, ὅτε νύχόμε-
θα τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὰς θερ-
μὰς τῶν ἀδελφῶν του ἀγκάλας. Ἐ-
πῆσε θυμὰ τῆς θηριωδίας ἀγρίων στι-
φῶν, ἔπῆσε μάχης τῆς ἐλευθερίας πλη-
γῆς κατὰ μέτωπον ὑπὸ φονικῆς σφαί-
ρας κατὰ τὴν δευτέραν ἐνδοξον, ἀλλ'
ἀτυχῇ ἐν Μακρυνίτῃ μάχην. Ἐπῆσε
νεκρὸς ἐπὶ τῆς γῆς ἐκεῖνης, ἵην διηυλά-
κωσαν τοσούτων αἰῶνων δάκρυα θερμὰ,
ἣν ἐπότισαν τοσούτων αἰῶνων χρί-
μαρτον ἀθώου αἵματος. Δὲν ἦτο γε-
γραμμένος ἀνωθεν πρὶν ἢ διὰ παντός
κλεισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ του νὰ ἴδῃ
ἀνατέλλουσιν τὴν αὐγὴν, ἣν ἡ καρ-
δίᾳ του περιέμενε, νὰ ἴδῃ πραγμαστοι-
ομένην τὴν ἐλπίδα πάσης τῆς ζωῆς
αὐτοῦ· δὲν ἦτο γεγραμμένος νὰ ἴδῃ
ἀπελευθερουμένους ἐκείνους, ὑπερὸν ἐ-
πολέμησε, ὑπερὸν ὧν ἔπῆσε μαχόμενος,
θυμὰ γενόμενος ἐκρῆδων στιφῶν.
Ἀλλὰ μόνον αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀργε θυ-
μα ὁ ἀτυχὴς καὶ περιλημένος Σπυ-
ρίδων; . . . Ἀς σιγήσωμεν· δὲν θέ-
λομεν νὰ θίξωμεν ζήτημα ἀπονειο-
μένης πολιτικῆς· δὲν θέλομεν νὰ ρί-
ψωμεν οὐδὲ τὴν μέλαιναν, οὐδὲ τὴν
λευκὴν . . . Ἀλλοις δέδεται τοῦτο.

II.

Πρὸ τεσσάρων περίπου μηνῶν χῳράι-
τινες ἑλληνικαί, ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν
δυναστείαν διατελοῦσαι καὶ κοιμώμεναι
ἥρεμοι καὶ ἀπαθεῖς μεταξὺ χιόνος καὶ
πάγου, παχώσαντος τὴν καρδίαν τῶν
κατοίκων αὐτῶν, ὄφειλον, ἦτο ἀνάγκη
νὰ ἐγερθῶσι, νὰ ὑψώσωσι τὴν σημαί-
αν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλὰ δὲν ἐχι-
νεύοντο. Ὁ ὑπερήφανος Ὀλυμπος, τὸ

μέγαρον ἐκείνο τῶν ἀρχαίων Θεῶν, ἐ-
στέναζε διὰ τῆς πνοῆς τῶν ἀνέμων, ἡ
δὲ γῆ, ἡ ἄλλοτε ἔνδοξος ἐκείνη γῆ,
περιβάλλετο τὴν νάρκην καὶ, ἀντὶ ποι-
κίλων χρωμάτων, ἐνεδύετο διαρκoῦς
παγετώδους μανδύου, ὅτε, ἐκ τῆς ἐ-
λευθέρως ἑλληνικῆς γῆς, γενναῖοι καὶ
ἐλευθεροὶ ἀθληταὶ ἔδραμον ἐκεῖ ὅπως, διὰ
τῶν ὀπλῶν καὶ τῶν ἀδραγαθιῶν τῶν,
ἐξυπνίσωσι τοὺς ὑποδεδουλωμένους καὶ
ὑπὸ ἐθνικῆς νάρκης κατα-
ληθέντας ἐκείνους ἀδελφούς μας· καὶ
ἰδοὺ εὐθέως ὁ χιονόωδης πέπλος τοῦ Ὀ-
λύμπου διαλύεται, ὁ στεναγμὸς αὐτοῦ
μεταβάλλεται εἰς γαῖαν· ἀλαλαγμὸν, ἡ
γῆ, οἶονεὶ ἀναγνωρίζουσα ὑπὸ τὸ βαρὺ
καὶ στερεὸν βάδισμά των νέους· Ἀρ-
ματωλοὺς καὶ Κλέφτας,
καλύπτεται ὑπὸ δροσοβύλων ἀνθέων καὶ
ποικιλοχρῶμου χλόης· καὶ αἱ πρὸ πολ-
λοῦ σιγήσασσι ἀηδόνες πληροῦσι τοὺς
τόπους ἐκείνους διὰ τῆς γλυκοφθόγγου
φωνῆς των ἡχῶν ἀρμονικωτάτων, συνα-
ποτελοῦντων θεοτερπῇ καὶ ἐγερσίνοον
μελωδίαν. Ὡ! εἶθε, εἶθε ἡ ἀνάστα-
σις ἐκείνη τῆς φύσεως νὰ προεμῆνυς καὶ
τὴν ἀνάστασιν ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνι-
κοῦ ἔθνους!

III

Καὶ μεταξὺ τῶν δραμόντων ἐκείνων
ἀδελφῶν μας, ὅπως μεταδώσωσι νέ-
ον ζῶπυρον, ὅπως ἐμφυσήσωσι νέαν
ζωὴν τοῖς οἶονεὶ τὸν αἰώνιον ὕπνον
κοιμώμενοις ἐκείνοις, ἄς τὸ εἰπῶμεν,
ἀδελφοίς μας, πρῶτος συγκατελέγετο
ὁ Σπυρίδων Μάργαρης. Διαμένων εἰς
Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ τῇ ἐκ Γαλλίας ἐ-
πανόδου του, ἔνθα ἀνδρείως ἐπολέμη-
σε κατὰ τὸ 1870, ἀπήλαυε δι' ἐντί-
μου ἐργασίας τῶν ἀνέσεων τοῦ βίου,
ὅτε, τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων δει-
νωθέντων, καὶ τῆς Ἑλλάδος πομπω-
δῶς προπαρασκευαζομένης, μετέβη εἰς
Ἀθήνας καὶ κατετάχθη εἰς τὸ ἱππι-
κὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐξαγορά-
σῃ, ἔστω καὶ διὰ τοῦ πολυτίμου αἵ-
ματός του, τὴν ἐλευθερίαν τῆς κελῆς ἐ-
κείνης γῆς, ἐφ' ἣς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπὶ

τοσαῦτα ἔτη ἔσπειρον. Καὶ νομίζων ὅτι ἐπέστη ἡ ἡμέρα πλεόν τοῦ θερσμοῦ, θη' ἀνυπομόνως περιέμενεν, ἐνθους ἐτανελάμβανε τοῖς φίλοις του. "Ἐπάρτε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερσιμὸν ἤδη!"

IV

"Ἀλλὰ τὰ πάντα φανάκη, τὰ πάντα χλεῦνη, τὰ πάντα ἀπάτη σκληρὰ ἀπεδείχθησαν... Ὁ Σπυρίδων Μάργαρης ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες δὲν ἀνέχονται νὰ ἐμπαίζωνται οἱ ἱερώτεροι καὶ ἀγνώτεροι τῆς καρδίας παλμοί, τὸ ἱερώτατον τῆς πατρίδος αἶσθημα. Καὶ ἀπέστρεψε μετὰ φρικιάσεως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὧν ἤλπιζε τὴν πρώτην ὠθησιν καὶ ἐξεδύθη τὴν στρατιωτικὴν στολὴν του καὶ ἔτρεξε, καίτοι ἀργά, μετ' ἄλλων πολλῶν εἰς τὰ Θεσσαλικά ἐδάφη, ἔνθα, περὶ ἐλαχίστου ποιησάμενος τοῦ ψύχους καὶ τῶν κακουχιῶν τοῦ πολέμου, ἐπολέμησεν ἐπὶ τέσσαρας ὀγκλήρους μῆνας, εἰς πλείστα μάχας διακρίθεις καὶ τυχὼν παρὰ τῶν συναθλητῶν του τοῦ τιμητικοῦ ἐπιθέτου τὸ Ζακύνθινὸν παλλικερὸ ποῦλο. Ἀλλὰ πρᾶξις ἀσύνητος, πατριωτικοῦ καὶ νεάζοντος ἐνθουσιασμοῦ, συνέχουσα τὴν καρδίαν μας διὰ τοῦ αἰσθήματος κοινῆς συμφορᾶς, ἀναγκάζει ἡμᾶς σήμερον νὰ θρηνησῶμεν ἐπὶ τῇ προώρῳ στερήσει αὐτοῦ.

Εἶθε τὸ αἷμά του νὰ μὴ ἐχύθη ἐπὶ ματαίῳ. Εἶθε, ἀπὸ τῆς τελευταίας τοῦλάχιστον κατοικίας, πρὸς ἣν ἀπέπτη, μειδιάσει εὐφρόσυνον μειδίημα ἐπὶ τῇ ἐπιτελεσει τοῦ γλυκυτάτου τῶν ὀνείρων του, τῆς ἐθνικῆς δολοφονίας ἐνόητος. Εἶθε ὁ θάνατος αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων μεγθύμων συναθλητῶν του ἀναπτερῶσι τὸ παρὰ πολυαῖς μαρτυρῶν ἐθνικὸν φρόνημα καὶ φέροι εἰς ἐπίγνωσιν ἡμᾶς, ἐντροφώντας ἤδη ἐν πονηραῖς ἀμίλλαις περὶ ὑπουργείων καὶ ἀξιωματίων, περὶ ὑπαλληλίας καὶ μισθῶν.

V

Καὶ ἤδη, ἀποχαιρετίζοντες τὸν Σπυρίδωνα Μάργαρη, δεῦτε ἀποχαιρετίζωμεν καὶ πάντας τοὺς γενναίους συναθλητάς του ἃς εὐχηθῶμεν αὐτοῖς, οὐχὶ τὴν γῆν ἐλαφρὰν, διότι οὐδ' αὐτῆς ἠξιώθησαν, ἀλλὰ μνήμην ἀθάνατον καὶ αἰεδίων τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνην. Ἄς ἀποδείξωμεν αὐτοῖς ὅτι ἂν οἱ Ἕλληνες ἀπώλεσαν ἤδη πᾶν ἔχνος ἐθνικῆς ἀξιοπροεπειας, δὲν ἀπώλεσαν ὅμως ὀλοσχερῶς καὶ τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης· ἐνθα βραγὶς αἵματος ἐχύθη, ἐκεῖ ἐφύτευσαν τὸ ἀειθαλὲς τῆς ἀθανάτου μνήμης δένδρον· ἐνθα ἠκούσθησαν στοναχαὶ δούλων ἀδελφῶν καὶ ἔχρος σκληρῶν ἀλύσεων, ἐκεῖ ἀνέγειρον θεῖον ναὸν, ἀπερικόσμητον μὲν, ἀλλ' οἰονεὶ ἡδυπάροχον θάλαμον αὐτῶν. Ἄνδρες λοιπὸν τοιοῦτοι, ὡς ὁ Σπυρίδων Μάργαρης καὶ οἱ συναθληταὶ του, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην παρ' ἡμῶν θείων ἐπικλήσεων καὶ ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν, διότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου των ἀπέπτησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Πλάστου των, ἔνθα οὐ λύπη, οὐ στεναγμοί, ἀλλὰ ζῶν ἀτελεύτητος ἀλλ' ἔχουσιν ἀνάγκην μνημείου ἐλληνοπρεποῦς καὶ ὑψιθεμέλου, καταδεικνύοντος τὰ θαυματουργὰ τῆς ἐπὶ γῆς διαβάσεως των ἔχνη, καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ἡμεῖς μὲν καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς Ἕλληνες νὰ κλίνωμεν τὸ γόνυ εἰς τεκμήριον αἰωνίου καὶ ἀειζήτου εὐγνωμοσύνης, ἡ δὲ ψευδὴς καὶ ἐθνοκτόνος τῆς ἡμέρας πολιτικῆς νὰ προσφέρει σμύρναν καὶ λίθων πρὸς ἐξίλασιν τῶν παρ' αὐτῆς προσγενομένων αὐτοῖς τε καὶ τῷ καθόλου ἑλληνισμῷ παραπτωμάτων.

Ξ. Τ.

"Ἄν εἶχον τὴν καρδίαν πτωχὴν ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα, θά ἦμην πολὺ εὐτυχής· καθότι ἔχω ἀκράνδατον πεποίθησιν ὅτι ἡ πτωχεῖα τῆς καρδίας εὐτελεῖ πολὺ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας.

(Πασχάλ)